

Folklor Wielkopolski

część 1

---

materiał do nauki samodzielnej Pracowni Tradycji Polskiej
Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Szczecińskiej „Krağ”
Pałac Młodzieży — Pomorskie Centrum Edukacji w Szczecinie
Grupa: Krağ Senior 1, 25.01.2021 r.
Prowadzący: Artur Kotwas, Paweł Sokołowski

Kaszubi

Wielkopolska to jeden z najstarszych regionów Polski. Nic więc dziwnego, że obfituje nie tylko w różnorodne tańce, ale też w instrumenty i stroje ludowe. Tańce wielkopolskie są bardziej dostojne i poważne, niż te wywodzące się z innych regionów. Do najbardziej reprezentatywnych tańców należą wiwaty, przodki, foreje, chodzone (czyli prototypy poloneza) oraz liczne zabawy taneczne. Spotyka się tu tańce popisowe, które wykonuje jedna para. W tym regionie nie ma też zwyczaju wspólnych tańców starszozny z młodzieżą. Na ogół młodzi tworzą krąg wokół „pary popisowej” lub wokół tańczącej starszozny.

Etnograficzna mapa
Polski

Charakterystycznym tańcem jest walc wielkopolski, czyli walcerek. Jest to trójmiarowy taniec wykonywany w parach. Można dopatrywać się w nim wpływów walca niemieckiego, z tą różnicą, że w walcu niemieckim mamy do czynienia z przedtaktem. W walcu wielkopolskim występują silne pierwiastki polskiej melodyki, która zbliża go do kujawiaka.

Najbardziej typowymi tańcami Wielkopolski są wiwaty. Cechują się między innymi silnym związkiem z pieśniami, nieregularnością budowy, zróżnicowaniem agogicznym i metrum, nietypowym rozmieszczeniem akcentów. Tańce te opierają się na prostych formach ruchu, tj. chód, bieg, chodo-bieg, czy kroki dosuwne i obrotowe. Wiwaty były tańczone niemal przy każdej okazji, co świadczy o niezwykle radosnym usposobieniu Wielkopolan. Jest ich wiele, a każdy nosi inną nazwę, pochodzącą od początkowych słów przyśpiewek lub od okazji, podczas której je tańczono. Za chwilę wysłuchacie przykładu wiwatu weselnego, zwróćcie uwagę na jego żywiołowość.

Rajlender dąbrowiecki

Tanec (podobnie jak w okolicach Zbąszynia) nie posiada przyśpiewki, wykonywany jest wyłącznie instrumentalnie. Metrum 2/4, tempo umiarkowane.

Pary ustawione są na obwodzie koła w trzymaniu zamkniętym, partner lewym bokiem do środka koła, partnerka – prawym.

Przebieg tańca (opis dotyczy tancerza, jego partnerka wykonuje to samo symetrycznie)

Rajlender dąbrowiecki

---

takt 1

„raz” odstawienie lewej nogi w kierunku tańca (krok jest krótki, na całą stopę), obie nogi dość mocno ugięte w kolanach,

„i” dostawienie prawej nogi do lewej (wykonane w taki sam sposób),

„dwa” to samo, co na „raz”,

„i” pauza (zatrzymanie ruchu),

takt 2

to samo, co w takcie pierwszym w przeciwnym kierunku (symetrycznie); krok wykonywany w taktach 1–2 można uznać za krok polkowy w bok;

takty 3–4

wspólne obroty w lewo krokami w rytmie ćwierćnut („okroczeni”) po obwodzie koła, w I kierunku (partner zaczyna lewą nogą w przód, partnerka – prawą w tył). Ten 4-taktowy motyw taneczny wykonywany jest wielokrotnie do I, II i III części melodii. Na IV części melodii, której tempo sukcesywnie wzrasta, pary wykonują coraz szybsze obroty w miejscu, płaskimi krokami w rytmie ćwierćnut, ostatni takt mężczyzna kończy przytupem na „dwa”.

Rajlender dąbrowiecki

Materiał instruktażowy:

<https://youtu.be/VMEhAdYZyIU>

Rajlender przyprostyński – Wesele Przyprostyńskie

Nazwa tańca jest fonetycznym uproszczeniem niemieckiego wyrażenia Rhein Ländler (ländler [albo Ländler] to austriacki taniec ludowy w metrum 3/4, pierwowzór walca). Mieszkańcy wsi na terenie Wielkopolski określali nią tańce, które zawierały elementy napływowe (kroki, motywy taneczne, melodie itp.) różniące się wyraźnie od rodzimych form tanecznych. Podobne znaczenie ma słowo ländler (ländler) na określenie wszystkich tańców zaliczanych do grupy „naniesionych”.

Odnosi się to również do rajlendra tańczonego w Dąbrówce Wlkp. i okolicach.

Taniec w metrum 2/4, tempo umiarkowane. Nie posiada przyśpiewki, wykonywany jest wyłącznie instrumentalnie.

Rajlender przyprostyński – Wesele Przyprostyńskie

Przebieg tańca: wariant I:

I część melodii (8 taktów, z ewentualnym powtórzeniem); takt 1:

Tancerze ustawieni naprzeciw siebie w trzymaniu zamkniętym.

„raz” odstawienie nogi w kierunku środka koła (partner – lewej, partnerka – prawej)

„i” dostawienie drugiej nogi

„dwa” odstawienie nogi (jak na „raz”)

takt 2: to samo na zewnątrz koła, chłopak zaczyna prawą, a dziewczyna lewą nogą

takty 3–4: tancerze lekkimi podskokami z nogi na nogę w rytmie ćwierćnut wykonują obrót w parze dookoła wspólnej osi, zmieniają trzymanie: chłopak lewą ręką z góry obejmuje prawą dłoń dziewczyny i kładzie ją na swoim lewym biodrze, prawą ręką obejmuje tancerkę, kładąc prawą dłoń pod jej łopatki, ona zaś swoją lewą dłoń trzyma na prawym barku chłopaka

takty 5–8: to samo, co w taktach 1–4.

Rajlender przyprostyński – Wesele Przyprostyńskie

II część melodii (8-takowa, z ewentualnym powtórzeniem)

takt 1: tancerze wykonują pół obrotu od siebie trzema akcentowanymi krokami, chłopak zaczynając lewą nogą, obraca się za lewą ręką do dziewczyny stojącej z tyłu na obwodzie koła, dziewczyna zaczynając prawą nogą, obraca się za prawą ręką do chłopaka stojącego z przodu na obwodzie koła, ręce oboje opierają na biodrach

takt 2: tancerze wykonują pół obrotu do siebie trzema akcentowanymi krokami, chłopak zaczynając prawą nogą, obraca się za prawą ręką, dziewczyna zaczynając lewą nogą, obraca się za lewą ręką do swojego partnera

takty 3–4: tancerze lekkimi podskokami z nogi na nogę wykonują obrót w parze dookoła wspólnej osi, zmieniają trzymanie na zamknięte (jak w taktach 3–4 podczas I części melodii)

takty 5–8: to samo, co w taktach 1–4.

Rajlender przyprostyński – Wesele Przyprostyńskie

---

wariant II: Tancerze ustawieni są na obwodzie koła, chłopak tyłem do jego środka, dziewczyna przodem. I część melodii:

takt 1: tancerze w trzymaniu zamkniętym wykonują kroki dostawne (jak w wariacie I) w I kierunku tańca, chłopak zaczyna lewą, a dziewczyna prawą nogą

takt 2: tancerze wykonują takie same kroki dostawne w II kierunku tańca (czyli zgodnie z ruchem wskazówek zegara, określanym także kierunkiem „ze słonkiem”), chłopak zaczyna prawą, a dziewczyna lewą nogą

takty 3–4: tancerze wykonują obrót (tak samo, jak w wariacie I)

takty 5–8: to samo, co w taktach 1–4.

II część melodii

takt 1: tancerze ustawieni na obwodzie koła (chłopak tyłem, a dziewczyna przodem do jego środka) wykonują pół obrotu od siebie trzema akcentowanymi krokami: chłopak, zaczynając lewą nogą, obraca się za lewą ręką do środka koła, dziewczyna, zaczynając prawą nogą, obraca się za prawą ręką, stając tyłem do środka koła, ręce opierają na biodrach

takt 2: tancerze wykonują pół obrotu do siebie trzema akcentowanymi krokami: chłopak, zaczynając prawą nogą, obraca się za prawą ręką, dziewczyna, zaczynając lewą nogą, obraca się za lewą ręką, kończą w ustawieniu naprzeciw siebie, ręce opierają na biodrach

takty 3–4: tancerze wykonują obrót (tak samo, jak w I części melodii)

takty 5–8: to samo, co w taktach 1–4.

Rajlender przyprostyński –
Wesele Przyprostyńskie

Materiał instruktażowy:

<https://youtu.be/SJFH96rXOGI>

Klaskany

Jest to również taniec zabawowy, dwuczęściowy (choć melodyja dzieli się na 3 części), którego I część polega, jak nazwa wskazuje, na klaskaniu w dłonie, a druga jest walcerkiem. Metrum I i II części melodii 2/4, metrum III części – 3/4, tempo umiarkowane.

Tancerz i tancerka stoją naprzeciw siebie w niedużej odległości (jednego kroku) na obwodzie koła, partner tyłem do jego środka.

Klaskany

Tekst zaśpiewu:

/: Puoszła puo wuode oż duo jeziora. :/

**Jeszcze wuody nie nabrała, już mi sie spuodobala,
jeszcze wuody nie nabrała, już puodobosz sie.**

Klaskany

---

takt 1: „raz” klepnięcie dłońmi w uda (z góry), prawą dłonią w prawe udo, lewą – w lewe; „dwa” klepnięcie w klatkę piersiową

takt 2: „raz” klepnięcie w przód, w dłonie partnera (partnerki); „dwa” opuszczenie rąk w dół (po linii łuku: najpierw przeniesienie złączonych po klaśnięciu dłoni w bok, następnie swobodne opuszczenie rąk)

takty 3–4: powtórzenie taktów 1–2

takty 5–8: to samo, co w taktach 1–4

takt 9 (początek II części melodii) to samo, co w taktach 1., 3., 5. i 7.

takt 10: „raz” wzajemne klepnięcie w prawe dłonie (na wysokości nieco poniżej twarzy tancerki); „dwa” wzajemne klepnięcie w lewe dłonie

takty 11–14: powtórzenie taktów 9–10

takt 15: to samo, co w taktach 1.

Klaskany

---

takt 16: „raz” klepięcie w przód, w dłonie partnera (partnerki), jak w takcie 1., „dwa” zatrzymanie ruchu (pauza)

takty 17 – 32 (dwukrotnie powtórzona 8-taktowa melodia walcerka)

wirowanie parami w obrotach prawo, w I kierunku po okręgu (pary stosują trzymanie zamknięte, tancerz zaczyna krokiem z lewej nogi w tył), w takcie 24. tancerze wykonują dwa przytupy w miejscu, po czym na następne 8 taktów zmieniają kierunek tańczenia po kole, albo kierunek wirowania.

Taniec powtarzany jest zwykle dwa, trzy razy, przyśpiewkę wykonuje się w trakcie tańca (w ciągu I i II części pierwszej zwrotki melodii). Jeśli tańczący mają ochotę na jeszcze weselszą zabawę, to podczas kolejnego powtórzenia tańca stosują dwukrotnie szybszy wariant klaskania (do drugiej części melodii, w taktach 9–16):

takt 9: „raz” klepięcie dłońmi w uda

„i” klepięcie w klatkę piersiową

„dwa” wzajemne klepięcie w prawe dłonie

„i” wzajemne klepięcie w lewe dłonie

takty 10–15: powtórzenie taktu 9.

takt 16: tak samo, jak w wariacie podstawowym:

„raz” klepięcie w przód, w dłonie partnera (partnerki), jak w takcie 1.

„dwa” zatrzymanie ruchu (pauza).

Takiego tempa klaskania z pewnością kilka par nie będzie w stanie utrzymać, powodując tym powszechną wesołość.

Klaskany

Materiał instruktażowy:

<https://youtu.be/ThvtKacaNFo>

Kowol albo Szmyt

Taniec należący do grupy zabawowych, forma dwuczęściowa (charakterystyczna dla większości tańców zabawowych w zachodniej Wielkopolsce, zwykle I część tańca stanowią figury nawiązujące realistycznie lub częściej symbolicznie do jego nazwy, w drugiej części tańczona jest polka, szocz, albo walcerek), metrum 2/4, tempo umiarkowane. Nie posiada przyśpiewki, wykonywany jest wyłącznie instrumentalnie.

Tancerz stoi naprzeciw swojej partnerki, podają sobie wyciągnięte nisko w przód ręce na krzyż (prawą dłonią mężczyzna trzyma prawą dłoń partnerki, tak samo oboje łączą lewe dłonie).

Przebieg tańca (opis dotyczy tancerza, jego partnerka wykonuje to samo symetrycznie);

Przedtakt „i” niski podskok na obydwu nogach

Kowol albo Szmyt

---

takt 1: „raz” opadnięcie z podskoku do małego rozkroku, prawa noga jest wysunięta w przód, a lewa – w tył (ciężar ciała rozłożony równomiernie na obu nogach)

„i” wytrzymanie pozy / „dwa” wytrzymanie pozy / „i” niski podskok na obydwu nogach (jak w przedtackie)

takt 2: tak, jak w taktacie 1., lecz przed zeskokiem na podłogę następuje zamiana pozycji nóg, teraz lewa noga jest wysunięta w przód, a prawa – w tył,

takt 3: takie same podskoki, jak w taktach 1–2, lecz w rytmie ćwierćnut (dwukrotnie szybciej):

„raz” opadnięcie z podskoku do małego rozkroku, prawa noga jest wysunięta w przód, a lewa – w tył / „i” niski podskok na obydwu nogach / „dwa” opadnięcie z podskoku do małego rozkroku, lewa noga jest wysunięta w przód, a prawa – w tył „i” niski podskok na obydwu nogach

takt 4: tak samo, jak w taktacie 1.

Ten 4-taktowy motyw taneczny powtarzany jest w ciągu całej pierwszej części melodii (najczęściej czterokrotnie, przez 16 taktów).

Kowol albo Szmyt

Podskoki połączone są z energicznym ruchem połączonych rąk: kiedy lewa noga wysuwana jest do tyłu, to jednocześnie tańczący pociągają prawą rękę partnera ruchem swojej lewej ręki (zgiętej mocno w łokciu) w tył. Taki sam ruch wykonują symetrycznie zmieniając położenie nóg po podskoku (prawą ręką pociągają wyprostowaną lewą rękę partnera).

Przez następne 16 taktów (takty 17–32) pary tańczą szocza po obwodzie koła:

8 taktów w obrotach w prawo w I kierunku (czyli w kierunku przeciwnym do ruchu wskazówek zegara, nazywanym także „pod słońko”),

następne 8 taktów (powtórzenie II części melodii) w obrotach w lewo w II kierunku.

W 24. takcie (przed zmianą kierunku tańczenia) i w takcie 32. (na zakończenie tańca) obje wykonują trzy przytupy w rytmie ósemek w miejscu.

Kowol albo Szmyt

Materiał instruktażowy:

<https://youtu.be/xdLB8c6wKsM>